4

CALIDADE DE VIDA E BENESTAR SOCIAL

4.1. Saúde

4.2. Pobreza e cohesión social

4.3. Cobertura social

4.4. Medio ambiente e desenvolvemento sostible

4.5. Ocio e cultura

4.1. Saúde

SEGUNDO OS DATOS DOS ORZAMENTOS iniciais de gasto da Comunidade Autónoma de Galicia, no ano 2017 o límite de gasto para sanidade é de 3.412 millóns de euros, un 3,1% superior ao orzamento inicial do ano anterior. O sinalado incremento supera o crecemento estimado do 2,4% do PIB en Galicia,si se manteñen as previsións de crecemento da demanda interna, das exportacións e do emprego.

Unha partida de gran importancia dentro do gasto sanitario é o gasto farmacéutico, así as medidas de eficiencia implementadas neste apartado a partir do ano 2012 contribuíron á redución do gasto sanitario, que, non obstante, volve a incrementarse nos últimos anos. En concreto, no ano 2016 obsérvase un aumento do gasto sanitario por habitante condicionado polo descenso poboacional.

No que atinxe á distribución do gasto nos cinco programas integrados dentro da función 41.- Sanidade, o **cadro 4.1.2.** mostra en primeiro lugar o incremento na dotación orzamentaria en todos os programas. O Programa de Dirección e Servizos Xerais ten carácter universal, dirixido á consecución de obxectivos xerais; este programa increméntase un 6,8% en relación ao orzamento inicial do ano anterior, acadando os 54 millóns de euros.

Os programas de Atención especializada e primaria comprenden o conxunto de actividades desenvolvidas nos centros do Servizo Galego de Saúde e nos centros concertados para dar resposta ás necesidades de saúde dos cidadáns e garantirlles as prestacións sanitarias.

Os obxectivos a acadar cos programas de Atención Especializada e Primaria enmárcanse na *Estratexia Sergas 2020*, que identifica oportunidades de mellora e constitúe a folla de ruta do Servizo Galego de Saúde para os vindeiros 4 anos. Os ditos obxectivos están centrados en potenciar as novas tecnoloxías e en perfeccionar a proximidade e a accesibilidade dos servizos e prestacións ao usuario.

A dotación dos nomeados programas 412A e 412B increméntase no orzamento 2017 nun 3,2% e 1,9%, respectivamente, e acada en torno a 3.438 millóns de euros para o ano 2017, o 95% do orzamento consolidado inicial para sanidade.

O programa de Promoción e Protección da Saúde

Produción de bens públicos de carácter social 2016-17

	2016	2017	17/16
	(en miles de euros)		*(%)*
Total	5.714.859	5.876.837	2,8
Sanidade	3.309.935	3.412.156	3,1
Educación	2.148.156	2.209.446	2,9
Cultura	61.982	63.907	3,1
Deportes	19.611	19.219	-2,0
Vivenda	74.858	70.050	-6,4
Outros servizos comunitarios e sociais	100.317	102.059	1,7

Fonte: Consellería de Facenda, *Orzamentos*

4.1.1.

Orzamento consolidado: 41.- Sanidade

	2014	2015	2016	2017	17/16
		(en miles de euros)			
41.- Sanidade	3.397.079,8	3.408.721,5	3.511.530,7	3.611.491,9	2,8
411A.- Dirección de servizos xerais de sanidade	78.021,2	60.233,6	50.528,3	53.963,0	6,8
412A.- Atención especializada	2.047.271,8	2.107.313,0	2.203.733,9	2.274.712,6	3,2
412B.- Atención primaria	1.169.288,9	1.139.516,3	1.141.607,7	1.163.662,3	1,9
413A.- Protección e promoción da saúde	56.744,7	55.716,4	67.811,9	69.878,9	3,0
414A.- Formación de graduados e postgraduados	45.753,2	45.942,2	47.849,0	49.275,0	3,0

Fonte: Consellería de Facenda, *Orzamentos*

4.1.2.

(413A) ten como obxectivo fundamental mellorar a saúde da poboación diminuíndo a incidencia e a carga das enfermidades a través da identificación dos factores protectores e de risco e incidindo sobre os axentes sociais para que estes actúen no sentido de favorecer ou diminuír, respectivamente, estes factores. A dotación inicial de este programa increméntase nun 3%, acadando aproximadamente os 70 millóns de euros.

Finalmente, o programa de Formación de Graduados e Posgraduados comprende o conxunto de actividades dirixidas a actualizar os coñecementos dos profesionais sanitarios, así como desenvolver os plans de formación dos futuros especialistas. No orzamento do ano 2017 este programa está dotado con 49 millóns de euros, un 3% máis que no orzamento anterior.

Ao longo do presente capítulo tratase de analizar o estado de situación da saúde da poboación en Galicia, así como o acceso da mesma aos servizos sanitarios. No ámbito da saúde, os datos da última *Enquisa Europea de Saúde*, de 2015, sinalan que os galegos teñen unha boa valoración subxectiva do seu estado de saúde, de xeito que seis de cada dez cualifican o seu estado de saúde de bo ou moi bo (sete de cada dez no conxunto do Estado). A percepción de moi bo ou bo estado de saúde era levemente superior na enquisa europea do ano 2009 (61%).

Co obxecto de mostrar unha visión global da situación do sistema de saúde en Galicia, distinguimos a continuación entre indicadores de saúde propiamente ditos, indicadores de centros sanitarios, as doazóns e transplantes e, por último, os indicadores de gasto sanitario público.

Indicadores de saúde

Tal como se observa na *Enquisa Europea de Saúde*, a asistencia tanto a consultas de atención primaria como especializada aumenta a medida que aumenta a idade, de xeito notable no tramo dos 75 anos en adiante. Por tanto, a estrutura e a evolución demográfica dun territorio condicionan de xeito fundamental as necesidades sanitarias do mesmo. En Galicia, o 24,3% da poboación a 1 de xaneiro de 2016 tiña 65 anos ou máis , cando no

Indicadores demográficos básicos de Galicia e España 2015-16

	2015		2016	
	Galicia	España	Galicia	España
Poboación	2.732.347	46.624.382	2.718.525	46.557.008
menor de 16 anos	346.949	7.460.369	346.006	7.443.197
menor de 20 anos	429.581	9.174.980	428.674	9.174.732
entre 16 e 64 anos	1.729.491	30.590.028	1.711.209	30.456.106
65 e máis anos	655.907	8.573.985	661.310	8.657.705
85 e máis anos	108.389	1.302.745	112.705	1.352.974
Índices (1)				
vellez	24,0	18,4	24,3	18,6
envellecemento	152,7	93,4	154,3	94,4
sobreenvellecemento	16,5	15,2	17,0	15,6
dependencia xeral	58,0	52,4	58,9	52,9
dependencia xuvenil	20,1	24,4	20,2	24,4
dependencia senil	37,9	28,0	38,6	28,4
de recambio	1,62	1,16	1,62	1,17

(1) notas sobre os índices

vellez: relación entre a poboación maior de 65 anos e a poboación total;

envellecemento: relación entre a poboación maior de 64 anos e a poboación menor de 20 anos;

sobreenvellecemento: relación entre a poboación maior de 84 anos e a poboación maior de 64 anos;

dependencia xeral: relación entre os grupos de poboación potencialmente dependentes (menores de 15 e maiores de 64 anos) e o grupo de poboación en idade potencialmente activa (poboación entre 15 e 64 anos);

dependencia xuvenil: relación entre a poboación nova (menores de 15 anos) e a poboación en idade potencialmente activa (poboación entre 15 e 64 anos);

dependencia senil: relación entre a poboación maior (maiores de 64 anos) e a poboación en idade potencialmente activa (poboación entre 15 e 64 anos);

de recambio: relación entre a poboación entre 60 e 64 anos e a poboación entre 15 e 19 anos; , mide a capacidade dunha poboación para substituír os individuos que van xubilando

Fonte: INE, *Padrón municipal*

4.1.3.

conxunto do Estado esta porcentaxe sitúase no 18,6%. O envellecemento da poboación en Galicia deriva en índices de vellez, sobreenvellecemento e dependencia moi elevados, notablemente superiores á media estatal, así como nun maior gasto sanitario per cápita, que aumenta exponencialmente coa idade.

A porcentaxe de poboación de 65 anos ou máis en relación á poboación total (índice de vellez) aumenta en Galicia ano tras ano. Un indicador que mide a evolución deste colectivo é o índice de envellecemento, que relaciona a poboación de 65 anos e máis con respecto a cada 100 persoas menores de 20 anos. Mentres que no conxunto de España este indicador presenta valores en torno a 94, en Galicia presenta incrementos continuos, ata superar o valor 154 no ano 2016. Asemade, a estrutura do grupo de poboación maior de 65 anos tamén reflicte unha evolución negativa, xa que as previsións para o ano 2024 estiman que esta porcentaxe se sitúe en torno ao 27,4%, chegando ao 30,1% no caso das mulleres (**cadro 4.1.3.**).

A esperanza de vida ao nacer en Galicia incrementouse 3,4 anos dende o ano 2000, situándose en 82,9 anos en 2014 (último dato dispoñible), semellante á existente de media en España (83,3 anos).

O envellecemento da poboación ten, entre outras, implicacións directas nos sistemas de protección sanitaria e social. Por unha banda, entre as causas do envellecemento están as derivadas da mellora das condicións de vida e por outra banda, estarían a baixa natalidade ou a saída do territorio de poboación en idade de ter fillos, circunstancias que limitan a renovación da poboación e que, no medio prazo, poden modificarse a través de actuacións externas.

No ano 2015 (último dato dispoñible), rexistráronse en Galicia un total de 31.688 falecementos, 1.759 máis que no ano anterior. En termos relativos, a taxa bruta de mortalidade situouse en Galicia nas 1.162,8 defuncións por cada 100.000 habitantes, o que nos sitúa como a terceira Comunidade Autónoma, tras Asturias e Castela e León, coa taxa máis alta (905,8 taxa bruta media no Estado).

Defuncións en Galicia e España 2014-15: distribución segundo causa

	Total	Infecciosas e parasitarias	Tumores	Sistema circulatorio	Sistema Respiratorio	Sistema dixestivo	Outras causas
				2014			
Galicia	29.929	419	8.233	9.586	3.274	1.404	7.013
A Coruña	12.036	191	3.339	3.962	1.287	545	2.712
Lugo	4.884	56	1.199	1.649	512	197	1.271
Ourense	4.400	50	1.184	1.445	516	222	983
Pontevedra	8.609	122	2.511	2.530	959	440	2.047
España	395.830	6.508	110.278	117.393	43.841	19.385	98.425
				2015			
Galicia	31.688	517	8.283	9.523	3.977	1.434	7.954
A Coruña	12.601	201	3.313	3.874	1.593	580	3.040
Lugo	5.126	73	1.171	1.605	635	219	1.423
Ourense	4.672	80	1.174	1.399	598	242	1.179
Pontevedra	9.289	163	2.625	2.645	1.151	393	2.312
España	422.568	7.567	111.381	124.197	51.848	20.360	107.215

Fonte: INE, *Defunciones según la causa de muerte*

4.1.4.

Defuncións 2015: distribución segundo causa e grupos de idade

	Total	grupos de idade			
		0-39	40-64	65-79	80 e máis
Tumores	8.283	88	1.735	3.052	3.408
Estómago	518	3	83	186	246
Colon	877	6	120	303	448
Tráquea, bronquios e pulmón	1.486	4	492	624	366
Mama	473	10	152	139	172
Próstata	447	1	21	127	298
Sitios mal definidos	412	5	66	137	204
Enfermidades do sistema circulatorio	9.523	22	556	1.759	7.186
Hipertensivas	991	-	32	98	861
Infarto agudo de miocardio	1.040	3	150	326	561
Outras enfermidades isquémicas	1.322	3	83	296	940
Outras enfermidades isquémicas	1.447	1	34	122	1.290
Outras enfermidades do corazón	1.964	11	124	364	1.465
Cerebrovasculares	2.212	3	92	423	1.694

Fonte: INE, *Defunciones según la causa de muerte*

4.1.5.

O elevado envellecemento da poboación en Galicia condiciona a súa elevada taxa bruta de mortalidade. Para corrixir este efecto, calcúlanse as taxas de mortalidade estandarizadas que representan a mortalidade das Comunidades Autónomas se todas tiveran a mesma composición de idade. Neste caso, Galicia situaríase nunha posición intermedia con 849,6 falecementos por cada 100.000 habitantes, por debaixo da media estatal que é de 877,4 defuncións.

Un ano máis, a principal causa de morte segue correspondendo ao grupo das enfermidades do sistema circulatorio (**cadro 4.1.4.**), que provocan o 30% das defuncións, seguidas dos tumores e das enfermidades do sistema respiratorio, que causan o 26% e o 12,5% dos decesos, respectivamente. A nivel máis detallado, dentro do grupo de enfermidades do sistema circulatorio, as enfermidades isquémicas do corazón (infarto, anxinas de peito...) e as cerebrovasculares son as que se sitúan en primeiro e segundo lugar no número de defuncións. Entre os tumores, os responsables de maior mortalidade foron o cancro de traquea, bronquios e pulmón, seguido do cancro de colon (**cadro 4.1.5.**).

Os datos proporcionados polo Rexistro Nacional de

Vítimas mortais en estradas nas CC.AA. 2015-16 (1)

	2015	2016	16/15	
				(%)
Andalucía	172	186	14	8,1
Aragón	54	55	1	1,9
Asturias	19	26	7	36,8
Baleares	40	48	8	20,0
Canarias	39	38	-1	-2,6
Cantabria	16	9	-7	-43,8
Castela-A Mancha	82	93	11	13,4
Castela e León	143	124	-19	-13,3
Cataluña	172	153	-19	-11,0
C. Valenciana	97	116	19	19,6
Estremadura	42	45	3	7,1
Galicia	91	106	15	16,5
Madrid	58	52	-6	-10,3
Murcia	26	34	8	30,8
Navarra	20	18	-2	-10,0
País Vasco	41	36	-5	-12,2
A Rioxa	14	20	6	42,9
Total	1.126	1.159	33	2,9

(1) vítimas mortais ás 24 horas en accidentes en vías interurbanas
Fonte: Dirección General de Tráfico

4.1.6.

Casos de SIDA reflicten que, segundo as notificacións recibidas no ano 2015, rexistráronse en Galicia 149 novos casos de SIDA, o que supón unha taxa de 5,4 casos por cada 100.000 habitantes (7,39 casos de media en España). O total de casos diagnosticados en Galicia dende o ano 2004, primeiro que aporta datos, é de 2.377, o 6% do total estatal.

No que atinxe á saúde materno-infantil, no ano 2015 repunta a taxa de mortalidade infantil, acadando en Galicia as 2,78 defuncións por cada mil nacidos vivos fronte ás 1,98 defuncións do ano 2014. Por primeira vez a taxa de mortalidade infantil en Galicia é superior á media estatal, que no ano 2015 foi de 2,67 falecementos por cada mil nacidos vivos. Comparado co resto das CC.AA., Galicia pasou de ser no ano 2014 a Comunidade Autónoma cunha menor taxa de mortalidade infantil do conxunto do Estado, a ser a quinta cunha maior taxa no ano 2015.

Un segundo indicador da saúde materno-infantil é o da taxa de interrupción voluntaria do embarazo (IVE). No ano 2015 (último dato dispoñible), a taxa de IVE en Galicia é de 6,6 interrupcións por cada mil mulleres entre 15 e 44 anos, o que a sitúa como unha das CC.AA. coa taxa máis reducida, sendo a taxa media no conxunto do Estado de 10,4.

A sinistralidade, tanto provocada por accidentes laborais como de tráfico, pode considerarse tamén un indicador de saúde. Neste senso, o **cadro 4.1.6.** mostra o número de vítimas mortais en estradas. No ano 2016 en Galicia continua o incremento no número de vítimas, a semellanza do acaecido no ano anterior, quebrando a tendencia descendente iniciada en 1998. O número total de persoas falecidas na Comunidade galega no ano 2016 foron 106, 15 máis que no ano anterior, o que supón un 16,5% máis, unha porcentaxe moi superior ao incremento medio no conxunto do estado que foi do 2,9%. Nas estradas galegas localízanse o 9,1% do total de vítimas estatais, sendo a quinta Comunidade Autónoma con maior número, tras Andalucía, Cataluña, Castela e León e a Comunidade Valenciana.

En relación aos accidentes laborais, o *cadro 2.2.9. [Accidentes de traballo con baixa en xornada de traballo 2015-16: distribución segundo a gravidade e sector económico]* reflicte que o número de accidentes laborais con baixa en Galicia diminuíu no último ano un 0,7% para situarse nos 24.994 accidentes. En termos relativos, o índice de incidencia caeu en Galicia dende os 3.271 accidentes por cada 100.000 tra-

Centros sanitarios 2016: distribución provincial e segundo EOXI (1)

	Atención primaria			Atención Especializada	
	Zonas básicas	Centros de saúde	Consultorios locais	Número total de hospitais	Hospitais dependencia funcional Sergas
A Coruña	94	132	32	14	5
EOXI A Coruña	36	58	12		
EOXI Ferrol	20	25	8		
EOXI Santiago	38	49	12		
Lugo	67	73	12	5	3
EOXI Lugo-Cervo-Monforte	67	73	12		
Ourense	93	100	9	5	3
EOXI Ourense-Verín-O Barco	93	100	9		
Pontevedra	62	94	18	14	3
Adscritos a Santiago	9	12	2		
EOXI Pontevedra-Salnés	27	36	8		
EOXI Vigo	26	46	8		
Total	316	399	71	38	14

(1) EOXI: Estrutura Organica de Xestión Integrada
[consulta: 28-02-2017]
Fonte: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad

4.1.7.

balladores afiliados con continxencia de traballo cuberta de 2015 ata os 3.185 accidentes en 2016, un 2,6% inferior.

Indicadores de centros sanitarios

Entre os indicadores básicos do funcionamento do sistema sanitario, podemos destacar os datos de centros sanitarios, tanto no que respecta a aspectos cuantitativos, referidos a recursos materiais e humanos, como cualitativos, reflectidos nos datos de volume e tempo de agarda nas listas de espera.

A estrutura organizativa do sistema galego de saúde divídese en áreas de xestión integradas, que á súa vez se subdividen en zonas básicas de saúde, que son o marco territorial da atención primaria. Como se reflicte no **cadro 4.1.7.**, Galicia conta con sete áreas de xestión integrada e 316 zonas básicas que se corresponden con cada un dos concellos.

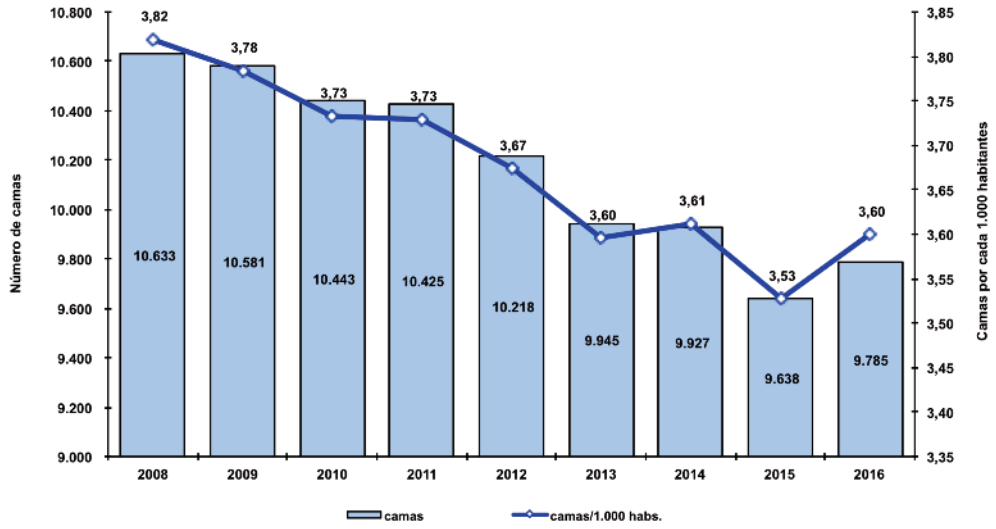
No que respecta aos distintos niveis de atención, o nivel asistencial que representa a entrada ao sistema sanitario é a atención primaria. Os centros de saúde son os dispositivos asistenciais principais. Segundo os datos publicados polo Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, Galicia conta con 399 centros de saúde e 71 consultorios locais. En canto á atención especializada, que se presta en centros de especialidade e en hospitais, Galicia dispón de 38 hospitais, dos que 14 dependen funcionalmente do Servizo Galego de Saúde.

Un dos niveis asistenciais máis complexos e que máis presión soportan é a atención de urxencias. Segundo os datos da *Enquisa Europea de Saúde 2015* (última dispoñible, publicada en 2015 con datos de 2014), en Galicia ao longo do ano 2014 o 30,1% da poboación enquisada acudira ao servizo de urxencias nos 12 meses anteriores á entrevista, fronte ao 27,4% de media no Estado.

Por primeira vez, dende o ano 2008, o número de camas instaladas nos hospitais galegos no último ano aumenta. O **gráfico 4.1.8.** reflicte que a 31 de decembro de 2015 (último dato dispoñible) existían un total de 9.785 camas instaladas, 147 máis que no ano anterior, o que representa 3,6 camas por cada mil habitantes.

No concernente aos recursos humanos nos centros sanitarios, o número de profesionais integrados no modelo de atención primaria do Sergas ascendía a 31 de decembro de 2015 a 7.363 persoas, dos 2.569 son médicos e 2.139 ATS-DUE. En termos relativos, Galicia conta con 2,69 profesionais por cada mil habitantes, situándose a rateo pediatras, en 1 por cada 1.000 nenos

Camas nos hospitais galegos 2008-16 (1)

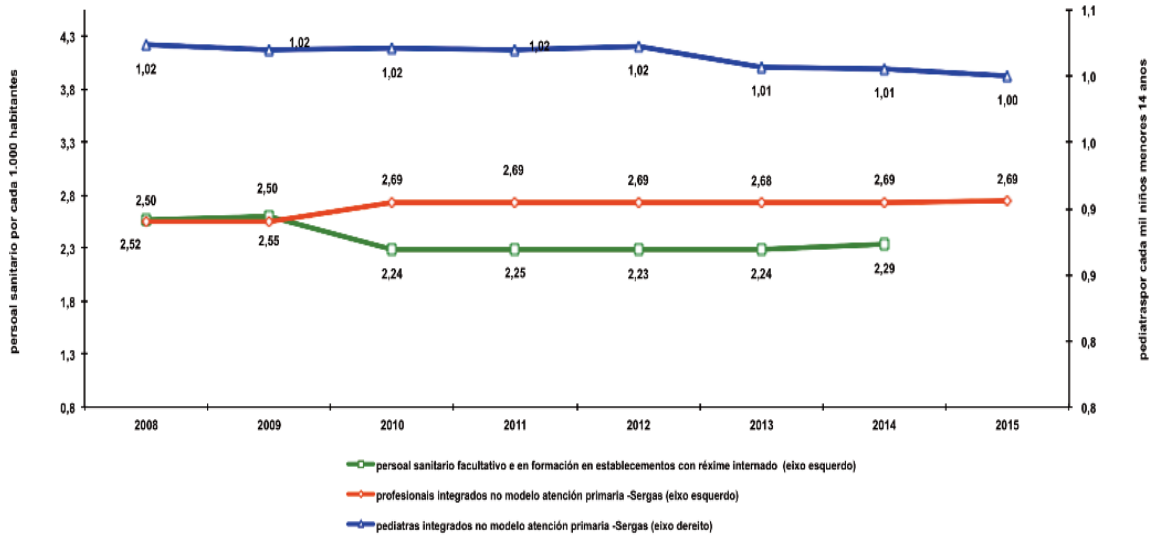

(1) os datos de camas corresponden a 31 de decembro do ano anterior

Fonte: IGE

4.1.8.

Persoal sanitario 2008-15 (1)

(1) datos a 31 de decembro de cada ano.

(2) Non existen datos de número de pediatras nin de profesionais de atención primaria para os anos 2009 e 2011. Co obxecto de non distorsionar o gráfico e dada a estabilidade da serie tomamos para os anos 2009 e 2011 os datos rexistrados no ano anterior

Fonte: IGE

4.1.9.

Persoal sanitario colexiado (non xubilado) nas CC.AA. 2015

	Médicos	Enfermeiros	Enfermeiros-especialidade matrona	Dentistas	Farmaceúticos
	(colexiados por 100.000 habitantes)		(colexiadas por 100.000 mulleres entre 15 e 49 anos)	(colexiados por 100.000 habitantes)	
Andalucía	384,6	392,3	51,0	65,0	131,8
Aragón	548,8	527,0	67,4	61,3	121,3
Asturias	501,1	613,0	45,6	75,3	118,2
Baleares	433,7	512,3	67,5	63,8	106,0
Canarias	426,6	253,3	21,5	57,2	123,5
Cantabria	509,5	609,5	108,2	65,9	114,3
Castela-A Mancha	360,8	547,1	55,7	45,6	123,8
Castela e León	488,8	657,5	99,9	53,9	149,9
Cataluña	480,0	593,6	62,4	66,1	137,1
C. Valenciana	424,5	501,4	75,0	72,7	126,8
Estremadura	448,8	639,3	70,1	47,8	133,3
Galicia	430,2	507,4	55,4	70,7	160,2
Madrid	590,7	664,2	70,9	121,7	169,3
Murcia	426,9	399,3	76,4	72,5	107,1
Navarra	540,9	856,1	139,3	53,6	213,8
País Vasco	540,0	738,9	121,0	81,2	138,8
A Rioxa	436,9	-	-	67,3	132,0
Ceuta	354,4	553,5	103,8	45,0	87,7
Melilla	314,2	854,4	127,7	42,5	91,0
Total	464,0	535,9	66,3	73,2	138,3

Fonte: INE, *Estadística de Profesionales Sanitarios Colegiados*

4.1.10.

de cero a dezaseis anos.

PTE ESTATÍSTICA 4.1.10: Persoal sanitario colexiado (non xubilado) nas CC.AA. 2016

Un dos retos ao que se enfronta a atención sanitaria especializada é a redución das listas de espera cirúrxica, polo que este é un indicador que pode mostrar os posibles efectos das medidas implementadas nos últimos anos. No que atinxe á lista de agarda estrutural cirúrxica, **cadro 4.1.11.**, no ano 2016 rexístrase un descenso do número de doentes en lista de espera para ser operados, acadando as 32.704 persoas nos centros do Sergas, 350 persoas menos que no ano anterior; o 23,2% dos doentes teñen que agardar máis de tres meses para operarse.

Xunto ao descenso de persoas nas listas, nos hospitais do Sergas tamén se reduce o tempo medio de espera, que pasa de 70,8 días no ano 2015 a 67,5 días no ano 2016.

Segundo os datos publicados polo Sergas, dos 32.704 doentes inscritos na lista estrutural cirúrxica dos seus hospitais, o 31% son da especialidade de traumatoloxía, sendo a súa espera media nos hospitais do Servizo Galego de Saúde de 94,6 días. Asemade, cómpre mencionar que o 21% e o 16 % deses pacientes teñen unha patoloxía que require cirurxía oftalmolóxica e cirurxía xeral ou de dixestivo, respectivamente, situándose a súa espera media nos centros do Sergas en 53 días e 54,8 días.

No caso das patoloxías máis graves (prioridade 1), o tempo medio de espera nos hospitais do Sergas, a 31 de decembro de 2016, situouse nos 16,2 días, sendo así que o obxectivo inicial estaba fixado en 30 días. De xeito contrario, non se acada o obxectivo establecido no caso das patoloxías de prioridade 2 (60 días) ao presentar un tempo de espera medio de 64,9 días.

Doazóns e transplantes

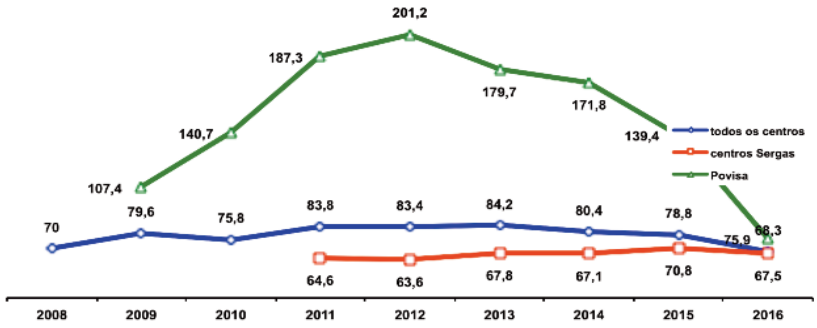
No ano 2016 España volve a rexistrar máximos históricos no número de doantes e transplantes, acadando 43,4 doantes por millón de poboación e 4.818 transplantes.

En Galicia no exercicio 2016 redúcese tanto o número de doantes, pasando de 109 a 106, como o número de

Lista de espera estrutural cirúrxica 2016

	Total	0-3 meses	3-6 meses	6-12 meses	máis 12 meses	Tempo medio de espera (en días)
Total centros Sergas	32.704	25.121	5.651	1.827	105	67,5
EOXI A Coruña	7.716	5.225	2.193	298	-	73,5
EOXI Santiago	6.537	4.844	1.366	307	20	70,5
EOXI Ferrol	1.113	1.035	78	-	-	39,9
EOXI Lugo-Cervo-Monforte	3.501	3.220	281	-	-	46,8
EOXI Ourense-Verín-Barco	3.694	3.441	253	-	-	42,1
EOXI Pontevedra-Salnés	2.515	2.417	89	9	-	38,2
EOXI Vigo	7.628	4.939	1.391	1.213	85	94,5
Hospital Povisa	3.215	2.122	988	105	-	75,9

Tempo medio de espera 2008-16

(1) a lista de espera estrutural cirúrxica inclúe a todos os pacientes que nun momento dado están en espera da realización dunha intervención cirúrxica en quirófano, tanto con ingreso como ambulatoria, e así a espera é atribuíble á organización dos recursos dispoñibles.
(2) calculado como o cociente do total de días en espera estrutural entre a data de inclusión e a data de análise e o total de pacientes pendentes en espera estrutural na data de análise.

Fonte: SERGAS, *Listas de espera*

4.1.11.

Lista de espera cirúrxica a 31 de decembro de 2016: distribución segundo especialidade

	SERGAS			POVISA		
	pacientes en lista de espera estrutural		tempo medio de espera	pacientes en lista de espera estrutural		tempo medio de espera
	total	0-3 meses	(en días)	total	0-3 meses	(en días)
Total especialidades	32.704	25.121	67,5	3.215	2.122	75,9
Traumatoloxía	10.112	6.547	94,6	957	508	96,3
Oftalmoloxía	6.921	5.904	53,0	799	564	70,1
Cirurxía xeral ou de dixestivo	5.155	4.267	54,8	495	327	70,9
Uroloxía	2.823	2.298	55,8	125	101	56,4
Otorrinolaringoloxía	1.976	1.526	60,9	88	67	54,3
Xinecoloxía	1.248	1.056	47,8	119	92	59,6
Anxioloxía / Cir. Vascular	1.119	903	55,9	143	90	74,5
Cirurxía plástica e reparadora	834	607	69,0	226	173	64,7
Cirurxía pediátrica	669	564	57,3	-	-	-
Dermatoloxía	643	563	42,6	-	-	-
Neurocirurxía	478	338	72,7	50	32	77,5
Cirurxía cardiaca	319	231	65,3	-	-	-
Cirurxía maxilofacial	286	203	69,0	213	168	59,6
Cirurxía torácica	119	112	36,7	-	-	-
Cirurxía cardiaca infantil	2	2	24,5	-	-	-

Fonte: SERGAS, *Listas de espera*

4.1.12.

Doazóns nas CC.AA. 2015-16

	2015		2016	
	(doantes)	*(doantes/millón habs.)*	*(doantes)*	*(doantes/millón habs.)*
Andalucía	323	38,5	395	47,1
Aragón	44	33,4	53	40,8
Asturias	45	42,8	48	46,2
Baleares	42	38	44	40
Canarias	87	41,4	98	46,7
Cantabria	43	73,5	38	65,5
Castela-A Mancha	74	35,9	82	40,2
Castela e León	105	42,5	103	42,2
Cataluña	256	34,1	315	41,9
C. Valenciana	206	41,4	191	38,6
Estremadura	50	45,7	45	41,7
Galicia	**109**	**39,9**	**106**	**39,1**
Madrid	226	35,1	226	35
Murcia	65	44,3	76	52,1
Navarra	35	54,6	39	60,9
País Vasco	116	53	142	65,1
A Rioxa	25	78,9	16	51,6
Ceuta e Melilla			1	11,6
Total	1.851	40	2.018	43

Fonte: Organización Nacional de Trasplantes

4.1.13.

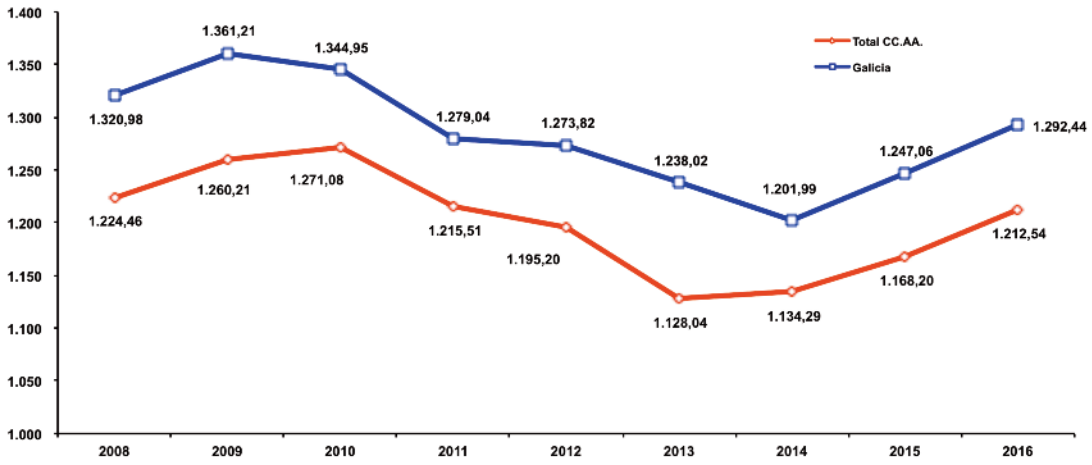
Doazóns e transplantes nas CC.AA. 2016

	Doantes	Transplantes de órganos					
		Corazón	Intestinais	Fígado	Páncreas/Ril	Pulmón	Renal
Andalucía	395	38	-	195	17	33	531
Aragón	53	10	-	34	-	-	104
Asturias	48	14	-	40	-	-	57
Baleares	44	-	-	-	-	-	54
Canarias	98	-	-	51	7	-	141
Cantabria	38	20	-	25	5	39	39
Castela-A Mancha	82	-	-	-	-	-	95
Castela e León	103	12	-	37	5	-	109
Cataluña	315	55	-	167	14	73	706
C. Valenciana	191	29	-	135	8	49	267
Estremadura	45	-	-	29	-	-	51
Galicia	106	29	-	91	5	39	135
Madrid	16	57	4	184	11	74	399
Murcia	226	7	-	66	1	-	70
Navarra	76	10	-	18	-	-	56
País Vasco	39	-	-	87	-	-	168
A Rioxa	142	-	-	-	-	-	12
Ceuta e Melilla	1	-	-	-	-	-	-
Total	2.018	281	4	1.159	73	307	2.994

Fonte: Organización Nacional de Trasplantes

4.1.14.

Gasto sanitario por habitante en Galicia e España 2008-16

Fonte: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, *Recursos económicos del Sistema Nacional de Salud*

4.1.15.

Prestación farmacéutica a través de receita nas CC.AA. 2016

	Gasto farmacéutico			Receitas facturadas			Gasto medio por receita facturada	
	(en millóns de euros)	16/15 *(%)*	16/11 (1) *(%)*		16/15 *(%)*	16/11 (1) *(%)*	*(en euros)*	16/15 *(%)*
Andalucía	1.707,7	3,3	-6,4	169.134.776	1,5	-5,5	10,10	1,81
Aragón	316,4	6,5	-9,7	27.841.532	2,8	-5,3	11,37	3,65
Asturias	267,2	3,8	-15,8	21.717.376	1,0	-14,2	12,30	2,76
Baleares	189,8	3,9	-7,2	17.201.680	1,5	-5,0	11,03	2,32
Cantabria	137,1	4,6	-3,1	11.017.307	1,6	-5,4	12,44	2,98
Castela-A Mancha	480,7	5,6	-10,8	43.327.309	2,3	-5,9	11,10	3,26
Castela e León	572,6	3,6	-13,8	50.753.015	2,5	-5,7	11,28	1,08
Cataluña	1.385,8	2,1	-17,6	135.896.071	0,5	-12,0	10,20	1,69
Canarias	453,7	4,7	-6,9	42.092.576	3,1	0,9	10,78	1,60
C. Valenciana	1.208,8	6,7	-14,1	103.825.006	5,3	-9,0	11,64	1,31
Estremadura	311,6	3,3	-5,4	26.413.356	1,0	-2,4	11,80	2,25
Galicia	685,1	1,6	-17,4	61.797.448,0	1,5	-7,3	11,09	0,09
Madrid	1.151,9	4,8	-2,9	103.773.310	2,8	-5,7	11,10	1,93
Murcia	336,1	4,5	-12,9	29.676.627	3,2	-5,6	11,33	1,34
Navarra	134,1	3,8	-9,6	11.867.769	2,9	-3,5	11,30	0,89
País Vasco	475,3	2,9	-11,0	36.945.089	2,0	-15,2	12,87	0,94
A Rioxa	70,6	3,0	-11,0	6.126.943	1,7	-3,7	11,52	1,32
Ceuta	15,0	9,3	4,0	1.182.297	5,6	-3,7	12,66	3,52
Melilla	13,3	6,5	10,2	986.702	4,2	-6,0	13,51	2,27
Total	9.912,8	4,0	-11,0	901.576.189	2,2	-7,4	10,99	1,67

(1) variación antes/despois da reforma do modelo de prestación farmaceútica

Fonte: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, *Facturación de recetas médicas*

4.1.16.

órganos transplantados, de 338 a 299, acadando a nosa Comunidade 39,1 doantes por millón de poboación, fronte aos 39,9 doantes pmp do ano anterior.

Dos ditos 299 transplantes de órganos realizados no ano 2016 en Galicia, case a metade, 135 transplantes, foron de ril; 91 de fígado; 39 de pulmón; 29 de corazón; e 5 de páncreas. Comparando co resto das CC.AA., Galicia sitúase no quinto lugar en número de transplantes, tras Cataluña, Andalucía, Madrid e a C. Valencia.

Indicadores de gasto sanitario público

O gasto sanitario, en base ao orzamento inicial de gasto, increméntase en Galicia por segundo ano consecutivo, situándose nos 3.513,5 millóns de euros (un 3,1% superior ao orzamento inicial do ano anterior), o quinto máis elevado de todo o Estado.

Na mesma liña, por segundo ano consecutivo aumenta o gasto medio por habitante, o que marca unha ruptura coa tendencia de redución de anos anteriores. En termos por habitante, o gasto total ascendeu a 1.292,4 euros, superior ao gasto medio a nivel estatal que é de 1.212,5 euros. Comparando co ano 2008 (ano estimado de inicio da crise económica), a pesar da caída na poboación, a maior intensidade na redución do gasto sanitario fai descender en case 29 euros (2,2%) o gasto por habitante (**cadro 4.1.15.**).

En 2016 rexistrouse un incremento do gasto público en farmacia a través de receitas facturadas. Os 685 millóns de euros de gasto farmacéutico de 2016 supoñen un incremento do 1,6% en relación ao ano 2015, o que se corresponde en grande media a un aumento no número de receitas facturadas, un 1,5% máis, así como a un leve aumento no importe medio por receita (0,09%) (**cadro 4.1.16.)**.

Tras o dito incremento no gasto farmacéutico, Galicia colócase como a quinta Comunidade Autónoma co gasto máis elevado, tras Andalucía, Cataluña, Comunidade Valenciana e Madrid. A reforma do modelo de prestación farmacéutica e as diversas medidas de eficiencia no gasto farmacéutico implantadas son factores que en grande medida contribuíron á redución do gasto sanitario. En concreto, en relación ao ano 2011, o gasto farmacéutico descendeu máis dun 17% en Galicia, 6,4 puntos porcentuais por riba do experimentado no conxunto do Estado. ❑

4.2.
Pobreza e cohesión social

A MAGNITUDE DAS CONSECUENCIAS sociais da crise determina que as melloras económicas, en canto a recuperación e creación de emprego, non se trasladen de xeito xeneralizado á realidade das familias. Tal como analizaremos ao longo deste capítulo as taxas de pobreza e desigualdade seguen sen mostrar claramente a recuperación que se observa a través das variables macroeconómicas. Os riscos sociais, económicos e políticos do incremento da desigualdade fan que cada vez máis institucións e gobernos inclúan as políticas de cohesión, de emprego e de protección social entre as súas prioridades.

A análise da pobreza, a desigualdade e a cohesión social debe abordarse dende unha perspectiva multidimensional, para o que partiremos da análise de catro grandes apartados onde se presentan os principais indicadores e as prestacións e axudas públicas dispoñibles: a pobreza e a desigualdade social, a dependencia e a discapacidade, o ámbito da familia e a infancia e aspectos relacionados coa violencia e co maltrato.

Pobreza e cohesión social

A ENQUISA DE CONDICIÓNS DE VIDA DO INE NON SE PUBLICA ATA O 24/05/2017

(cadros 4.2.1, 4.2.2, 4.2.3, 4.2.6.,4.2.7., 4.2.11)

Outro indicador do grao de benestar social deriva da forma en que se organizan as estruturas familiares en base ao número de persoas que perciben ingresos dentro da vivenda familiar. No ano 2016, estímanse que en Galicia existen 1.087.400 vivendas familiares, das que 37.000 vivendas non dispoñían de ningún perceptor de ingresos, e en 468.600 vivendas só un membro percibía algún ingreso económico (salario, algún tipo de pensión ou prestacións por desemprego).

Tal como se mostra no **cadro 4.2.4.**, nos dous últimos anos, increméntase o número de fogares sen perceptores de ingresos, rexistrándose no ano 2016, 4.100 fogares máis nesta situación que no ano 2015. Agás na provincia de Lugo, o número de fogares sen perceptores increméntase nas restantes provincias, salientando o aumento en 3.300 fogares sen ingresos na provincia de A Coruña. Na mesma liña, tal e como reflicte o **cadro 4.2.4.**, aumenta en 1.300 o número de fogares cun só perceptor, rexistrándose esta medra nas provincias de Ourense (1.100 fogares máis), A Coruña e Pontevedra (610 e 300 máis, respectivamente).

Pobreza en Galicia e España 2014-15: indicadores

		Galicia		España		Ranking (2)	
		2014	2015	2014	2015	2014	2015
Taxa de risco de pobreza ou exclusión social (1)	(%)						
Taxa de risco de pobreza (1)	(%)						
Carencia material severa (1)	(%)						
Fogares con baixa intensidade no traballo (1)	(%)						
Satisfacción coa vida	(de 0 a 10)						
Fogares con dificultade para chegar fin de mes	(%)						
Fogares con moita dificultade para chegar fin de mes	(%)						
Non ten capacidade para afrontar gastos imprevistos	(%)						
Esperanza de vida ao nacer	(idade)	83,0	82,7	81,8	81,4	8	10
Informe PISA (habilidade lectora) (1)	(puntos)		509		496,0		4
Informe PISA (matemáticas) (1)	(puntos)		494		486,0		8
Informe PISA (ciencias) (1)	(puntos)		512,0		493,0		4

(1) datos a 31 de decembro

(2) ranking en función do valor, dende o de maior a menor

Fonte: elaboración propia CES Galicia a partir de datos do INE e Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

4.2.1.

Rendas medias nas CC.AA. 2013-2014 (1)

	2013		2014	
	por fogar	por persoa	por fogar	por persoa
	(en €)			
Andalucía	21.332	8.079	20.851	7.942
Aragón	29.120	12.037	30.058	12.427
Asturias	25.623	11.251	25.909	11.427
Baleares	26.923	10.660	27.284	10.528
Canarias	21.539	8.302	22.261	8.640
Cantabria	23.905	9.824	25.282	10.494
Castela-A Mancha	22.271	8.545	21.939	8.498
Castela e León	24.587	10.406	24.838	10.570
Cataluña	30.407	12.205	30.655	12.283
C. Valenciana	22.392	9.144	22.132	9.098
Estremadura	19.364	7.729	21.092	8.469
Galicia	26.565	10.206	25.914	10.370
Madrid	31.587	12.597	31.243	12.534
Murcia	21.269	7.767	21.529	7.924
Navarra	33.047	13.221	32.979	13.300
País Vasco	34.240	14.281	33.053	13.836
A Rioxa	26.666	11.120	26.604	11.132
Total	26.154	10.391	26.092	10.419

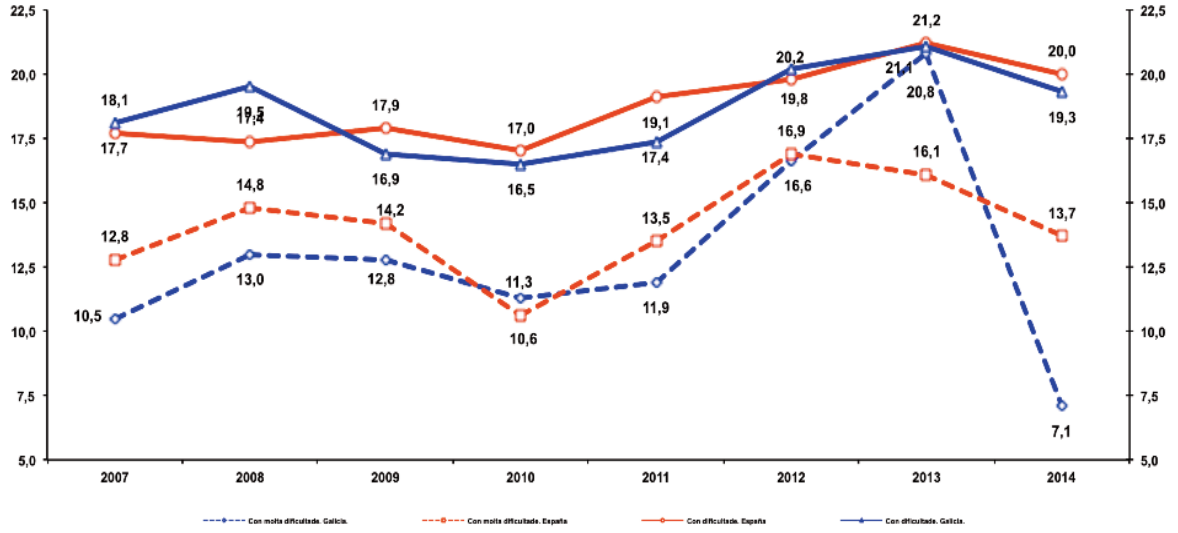
(1) datos a 31 de decembro

Fonte: INE, *Encuesta de Condiciones de Vida (ECV-2015). Base 2013*

4.2.2.

Fogares con dificultades ou moitas dificultades para chegar a fin de mes en Galicia e España 2008-14 (1)

(%)

(1) datos a 31 decembro

Fonte: INE, *Encuesta de Condiciones de Vida (ECV-2015). Base 2013*

4.2.3.

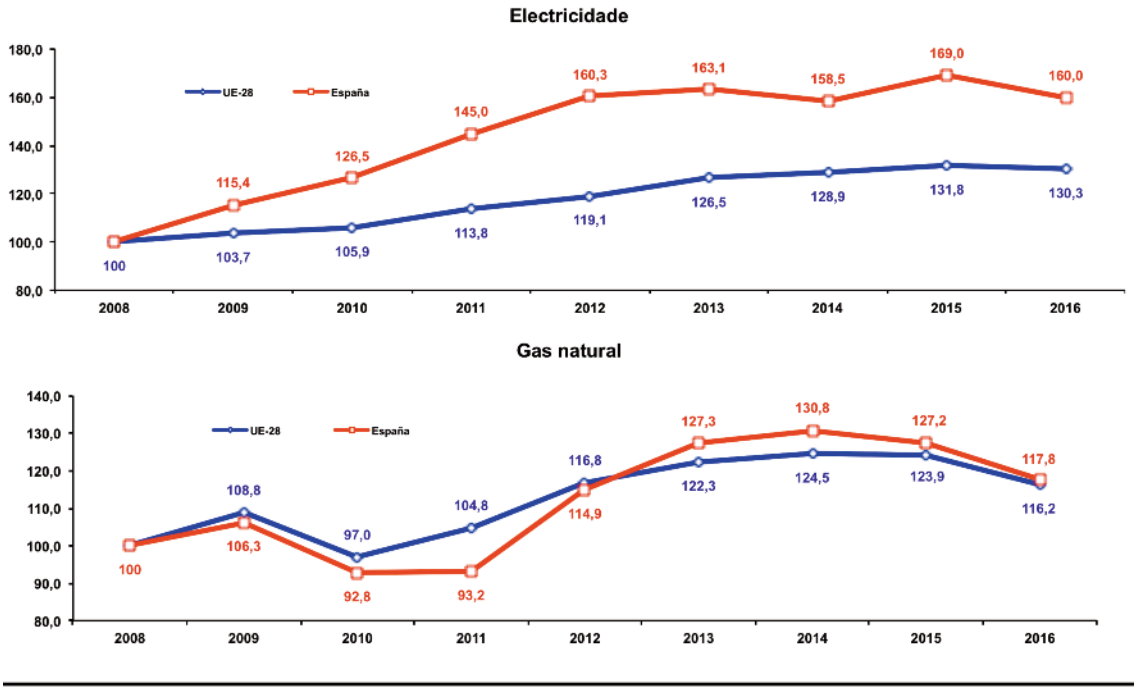
Vivendas familiares 2010-16

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
			Total fogares				
Galicia	1.038,3	1.051,0	1.061,7	1.070,5	1.078,3	1.081,9	1.087,4
A Coruña	433,3	440,3	448,8	449,3	447,2	448,8	453,6
Lugo	132,0	134,6	133,5	133,1	137,2	136,5	134,2
Ourense	131,6	132,4	133,4	133,3	137,8	136,2	136,4
Pontevedra	341,4	343,7	346,1	354,8	356,0	360,4	363,2
			Fogares sen perceptores de ingresos				
Galicia	19,6	24,2	29,1	33,9	32,3	32,9	37,0
A Coruña	9,9	9,9	11,5	14,7	11,4	10,8	14,1
Lugo	1,9	2,1	2,8	3,4	3,6	3,0	3,8
Ourense	2,3	3,1	3,1	3,8	4,2	4,5	3,8
Pontevedra	5,5	9,1	11,8	12,0	13,1	14,5	15,3
			Fogares cun só perceptor de ingresos				
Galicia	394,6	409,8	422,6	440,3	458,1	467,3	468,6
A Coruña	168,4	180,4	185,8	187,8	193,5	194,5	195,1
Lugo	47,4	49,3	50,4	51,7	55,9	55,3	54,5
Ourense	48,9	49,5	55,0	55,7	61,2	61,2	62,3
Pontevedra	129,9	130,6	131,4	145,1	147,5	156,4	156,7

Fonte: IGE, *EPA*

4.2.4.

Prezos da electricidade e gas natural para consumidores domésticos en España e UE-28 2008-16 (1)

(1) prezo base 2008=100
Fonte: EUROSTAT

4.2.5.

No ano 2016, se incrementa tamén o número de fogares nos que ningún dos seus membros ten a condición de activo, acadando os 343.200 fogares nesta situación, o 31,6% do total dos fogares galegos. Nas 744.200 vivendas con ao menos un activo, no 10% (74.420 fogares) todos os membros activos están parados.

As dificultades para acometer os pagamentos de gastos relacionados coa vivenda principal, hipoteca ou aluguer está directamente relacionado coa pobreza e exclusión social. Asociado ao retraso ou imposibilidade de pago de gastos hipotecarios, o INE ofrece datos de certificacións de execucións hipotecarias que se inician e inscriben nos rexistros da propiedade. No ano 2016 iniciáronse en Galicia un total de 1.564 execucións hipotecarias sobre o total de fincas (un 39,1% menos que no ano anterior), das que 727 corresponden a execucións sobre vivendas, o que supón un 40,7% menos que no ano 2015. O 94,6% das execucións hipotecarias sobre vivendas iniciadas en Galicia no ano 2016, correspóndense con vivendas de segunda man, sendo en case o 60% dos casos o seu titular unha persoa física.

Galicia é a novena Comunidade Autónoma con maior número de execucións hipotecarias iniciadas e inscritas no ano 2016, ascendendo ao quinto posto no listado de Comunidades onde esas execucións descenderon máis. Esta caída en Galicia foi do 39,1%, moi superior ao descenso medio no conxunto do Estado que foi do 28,8%.

- **Pobreza**

A pobreza é un termo con múltiples arestas que debe ser observado dende diferentes puntos de vista. Sen dúbida a pobreza é unha consecuencia dunha precaria situación monetaria, pero os efectos da mesma van máis aló, e afectan a ámbitos como a vivenda, a saúde, ou as relacións sociais, entre outros.

A taxa de risco de pobreza, entendida como indicador monetario da rendas dos fogares, proporciona información dunha medida relativa do risco de pobreza monetaria clasificando aos individuos en risco de pobreza ou non, tendo en conta a posición relativa dos ingresos do fogar ao que pertencen en relación ao conxunto dos ingresos da poboación, nun ano determinado. A taxa de risco, así calculada, é un indicador que mide desigual-

Poboación en risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) nas CC.AA. 2013-14: distribución segundo os seus compoñentes (1)

	Taxa de risco de pobreza ou exclusión social		En risco de pobreza		Con carencia material severa		Vivindo en fogares con baixa intensidade no traballo (0-59 anos)	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
	(%)							
Andalucía	42,3	43,2	33,3	35,7	9,5	8,0	27,4	24,9
Aragón	20,7	17,7	16,9	14,4	4,2	2,2	10,5	6,9
Asturias	23,4	24,2	16,7	16,7	5,1	6,9	18,0	16,4
Baleares	23,6	26,3	17,9	21,7	9,8	7,7	7,5	8,4
Canarias	37,0	37,9	27,6	28,5	7,2	12,4	28,1	20,8
Cantabria	27,4	20,4	20,6	14,9	3,5	3,5	18,4	15,5
Castela-A Mancha	36,9	36,7	28,4	28,5	8,7	8,5	14,9	15,6
Castela e León	26,1	23,3	20,4	16,3	2,6	2,3	17,7	16,5
Cataluña	21,8	19,8	15,8	13,9	6,3	6,7	12,0	8,8
C. Valenciana	34,7	32,9	26,2	25,3	11,3	6,7	18,1	18,1
Estremadura	39,8	35,2	33,1	29,0	3,8	2,4	22,2	19,3
Galicia	23,9	28,7	16,6	19,4	5,6	4,1	16,6	16,9
Madrid	19,2	20,5	14,7	15,1	4,8	5,7	9,6	10,5
Murcia	44,9	38,8	37,2	31,8	11,8	9,0	22,2	16,1
Navarra	14,5	13,0	11,9	9,6	1,2	2,2	7,5	7,1
País Vasco	15,3	17,6	10,2	10,9	4,8	4,6	12,2	14,3
Rioxa, A	20,1	22,1	16,2	17,1	5,6	4,8	10,7	10,4
Total	29,2	28,6	22,2	22,1	7,1	6,4	17,1	15,4

(1) datos a 31 de decembro

Fonte: INE, *Encuesta de Condiciones de Vida (ECV-2015). Base 2013*

4.2.6.

dade, non mide pobreza absoluta, determina a porcentaxe de persoas que teñen ingresos baixos en relación ao conxunto da poboación.

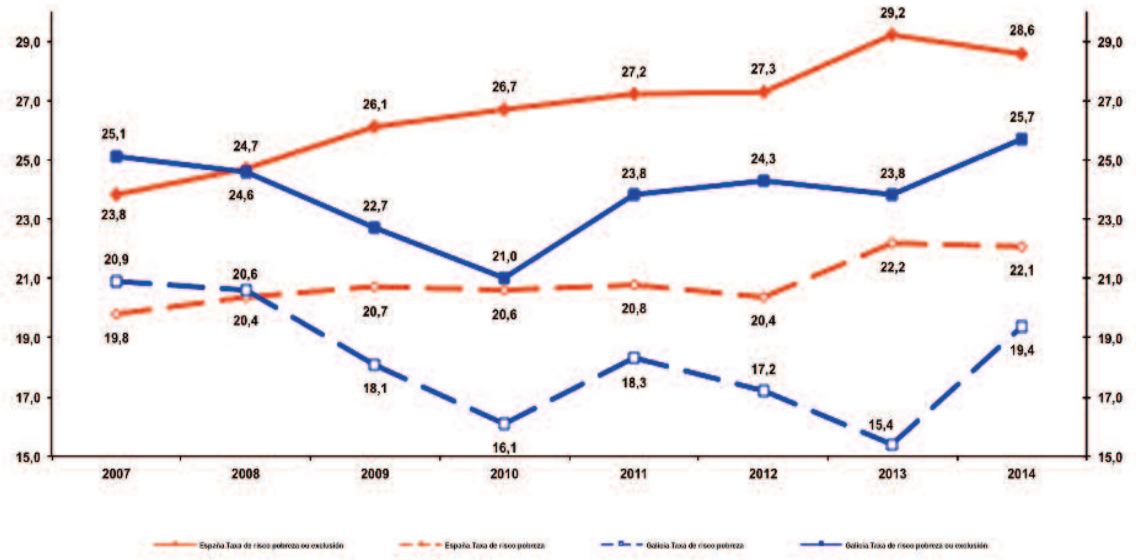
Este indicador defínese como a porcentaxe de persoas con ingresos anuais por unidade de consumo por debaixo do limiar de risco fixado no 60% da mediana dos ingresos por unidade de consumo. Para unha mellor comparación utilízase o concepto de renda equivalente, calculada como cociente entre a renda dispoñible total do fogar e o número de unidades de consumo equivalentes que o compoñen.

Tal como se sinala anteriormente, a taxa de risco de pobreza monetaria, é un indicador de desigualdade monetaria, e non ten en conta información sobre a intensidade da mesma nin o seu carácter multidisciplinar. Nesta liña, a Estratexia Europa 2020 define un indicador que combina o criterio monetario con outros indicadores que incorporan a situación laboral ou a escaseza de recursos materiais. Este índice, denominado AROPE (*At Risk Of Poverty and/or Exclusion*), inclúe tanto as persoas que se atopan en risco de pobreza monetaria como os fogares con moi baixa intensidade de traballo –están nesta situación as persoas con menos de 59 anos que viven en fogares cuxos membros adultos traballaron menos do 20% do seu potencial laboral total durante o ano anterior– e a privación material severa –porcentaxe de persoas que viven con escaseza de recursos ao non ter acceso, ao menos, a 4 dos seguintes 9 ítems: gastos imprevistos; unha semana de vacacións fóra da casa; pago da hipoteca ou das facturas de luz, auga, gas...; unha comida de carne, polo, pescado ou proteína equivalente ao menos cada dous días; manter a vivenda a unha temperatura axeitada os meses de inverno; lavadora; televisión en cor; teléfono; e coche.

Os datos proporcionados pola *Enquisa estrutural a fogares* facilitan información pormenorizada para a nosa Comunidade, máis hai que ter en conta que o cálculo do limiar de pobreza basease no 60% dos ingresos medianos dos fogares galegos e, por tanto, as taxas de risco non coinciden coas proporcionadas pola *Enquisa de condicións de vida* do INE, que parte do 60% dos ingresos medianos do Estado.

Neste senso, tal como recolle o **cadro 4.2.8.**, a distribución provincial da pobreza non é homoxénea nin xeográfica nin demograficamente. Segundo os datos da

Risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) e risco de pobreza en Galicia e España 2007-14 (1)(2)

(1) A poboación en risco de pobreza ou exclusión social é aquela que se atopa naigunha das seguintes situacións: risco de pobreza, carencia material severa ou vivindo en fogares con baixa intensidade no traballo (de 0 a 59 anos);

.- Risco de pobreza: por debaixo do limiar de pobreza, fixado no 60% da mediana dos ingresos anuais por unidade de consumo das persoas (despois das transferencias sociais e sen imputar vivenda);

.- Carencia material severa: persoas que viven con escaseza de recursos ao non ter acceso, ao menos, a 4 dos seguintes 9 items: gastos imprevistos, unha semana de vacacións fora da casa, pago da hipoteca ou das facturas de luz, auga, gas..., unha comida de carne, polo, pescado ou proteína equivalente, ao menos cada dous días, manter a vivenda a unha temperatura axeitada os meses de inverno, lavadora, televisión en cor, teléfono e coche;

.- Baixa intensidade no traballo (de 0 a 59 anos): persoas con menos de 59 anos que viven en fogares cuxos membros adultos traballaron menos do 20% do seu potencial laboral total durante o ano anterior.

(2) datos a 31 decembro

Fonte: INE, *Encuesta de Condiciones de Vida (ECV-2015). Base 2013*

4.2.7.

taxa de risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) presentados polo IGE, a provincia de Pontevedra ten unha taxa de risco de pobreza e exclusión social 5,9 puntos superior á media galega, situándose no 28,4%, por diante de Ourense, con 23,3%. Por contra, Lugo e A Coruña, manteñen unhas taxas inferiores á media, sendo Lugo a que presenta a menor taxa, cun 16,7% da súa poboación en situación de risco ou exclusión social (19,1% en A Coruña). No ano 2015 (último dispoñible) redúcense as taxas de risco de pobreza (EU2020) nas provincias de A Coruña e Lugo, fronte aos empeoramentos acaecidos en Pontevedra e Ourense. As maiores taxas de pobreza non son consecuencia de maiores incrementos de ingreos, xa que o limiar de pobreza utilizado no ano 2015 é de 600€, tan só 0,33 céntimos de euro superior ao establecido no ano 2014.

Nunha análise xeográfica máis pormenorizada, obsérvase que todas as áreas da provincia de Pontevedra, agás as comarcas de Deza e Tabeiros-Terra de Montes, teñen unha taxa de risco de pobreza e exclusión social (E2020), superior á media galega no ano 2015, acadando a área de Caldas- O Salnés a taxa máis elevada de Galicia cun 39,1% da poboación en situación de pobreza (**cadro 4.2.9.**).

Ao igual que acontece en termos territoriais, as variables demográficas tamén determinan a existencia de diferenzas no rico de pobreza. Así, ao igual que o observado a nivel español ou europeo, a poboación galega entre 16 e 24 anos é a que rexistra unha maior incidencia, de xeito que o 31,8% destas persoas estarían en risco de pobreza, sendo dita porcentaxe do 25,9% para as persoas de entre 50 e 64 anos, salientando que este último é o único intervalo de idade que no ano 2015 reduce a poboación en situación de risco. Por tanto, agás a poboación entre 50 e 64 anos, todos os grupos de idades incrementan a porcentaxe de poboación en situación de risco de pobreza ou exclusión social a 31 de decembro de 2015 (**cadro 4.2.10.**).

Doutra banda, tal e como recolle o citado **cadro 4.2.8.**,

Risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) 2014-15 (1)

	2014	2015
	(%)	
Total	22,11	22,55
A Coruña	19,95	19,13
Lugo	19,15	16,69
Ourense	22,86	23,33
Pontevedra	25,48	28,45
Nacionalidade	22,11	22,55
Española	21,34	21,77
Estranxeira	52,98	58,64
Fogares con ou sen nenos e mozos a cargo	22,11	22,55
Fogares con nenos e mozos a cargo	23,96	24,59
Un adulto con nenos e mozos a cargo	52,05	51,40
Dous adultos con nenos e mozos a cargo	22,93	21,63
Dous adultos cun neno e mozo a cargo	20,52	18,74
Dous adultos con dous ou máis nenos e mozos a cargo	24,89	24,17
Tres ou máis adultos con nenos e mozos a cargo	21,42	26,46
Fogares sen nenos e mozos a cargo	20,48	20,78
Un adulto sen nenos e mozos a cargo	23,36	26,62
Dous adultos sen nenos e mozos a cargo	19,79	20,35
Tres ou máis adultos sen nenos e mozos a cargo	20,15	18,90
Fogares segundo tipoloxías	22,11	22,55
Unipersoal	23,36	26,62
Sen núcleo	27,16	31,86
Parella con fillos	21,67	20,73
Parella sen fillos	15,47	16,23
Monoparental	40,30	38,59
Un núcleo e outros	22,22	23,51
Varios núcleos	16,19	21,95

(1) a poboación en risco de pobreza ou exclusión social é aquela que está nalgunha das seguintes situación: 1) risco de pobreza: o ingreso por unidade de consumo está por debaixo do 60% da mediana; 2) en carencia material severa; 3) Persoas de 0 a 59 anos que viven en fogares sen ingresos de traballo ou con baixa intensidade de ingresos de traballo, é dicir, onde o número de días que os adultos de 18 a 59 anos dese fogar tiveron ingresos por traballo supón ata o 20% do número total de días que poderían telos durante o ano natural anterior á realización da enquisa

Fonte: IGE, *Enquisa estrutural a fogares*

4.2.8.

o risco de pobreza é moito maior para os estranxeiros que para os nacionais, situándose no 58,6% para a poboación estranxeira fronte ao 21,7% para a española.

A existencia de fogares con cargas familiares ou a tipoloxía dos mesmos, determinan tamén un maior ou menor risco de pobreza. Así, o maior risco de pobreza rexístrase nos fogares compostos por un adulto con nenos e mozos a cargo, cun 51,4% dos mesmos en situación de pobreza ou exclusión social. Diferenciando por tipoloxías, os fogares monoparentais son os que rexistran unha maior taxa co 38,6% dos mesmos en situación de risco de pobreza ou exclusión.

Finalmente destacar que as porcentaxes máis elevadas da taxa de pobreza (E2020) corresponden aos concellos entre 10.000 e 20.000 habitantes, as chamadas áreas poboadas de nivel intermedio, cunha taxa no ano 2015 do 27,8%, fronte ás taxas máis reducidas das áreas densamente poboadas, isto é os concellos de máis de 50.000 habitantes, cunha taxa do 21%.

- **Desigualdade**

O incremento dos niveis de desigualdade nas economías avanzadas nos anos posteriores á crise económica, ten un impacto tanto social como económico moi acusado.

Moitos investigadores coinciden en cualificar a evolución dos niveis de desigualdade como a peor consecuencia da crise económica, e organismos como o Fondo Monetario Internacional, nas súas últimas publicacións advirte de que unha maior desigualdade está

Risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) 2011-15: distribución segundo áreas

	2011	2015
	(%)	
Total	22,05	22,55
A Coruña	21,49	19,13
A Coruña suroriental	23,18	15,95
Ferrol-Eume-Ortegal	23,90	22,27
Área da Costa da Morte	28,30	22,31
A Barbanza-Noia	19,34	21,46
Área da Coruña	21,38	17,99
Área de Santiago	14,74	16,16
Lugo	18,12	16,69
Lugo sur	19,79	21,21
Lugo oriental	16,15	20,42
Lugo central	15,80	15,70
A Mariña	23,65	13,93
Ourense	21,11	23,33
O Carballiño-O Ribeiro	26,83	29,94
Ourense central	18,12	19,71
Ourense sur	24,45	25,56
Área de Ourense	18,31	21,27
Pontevedra	24,43	28,45
Pontevedra nororiental	13,47	20,53
Pontevedra sur	39,60	37,22
Caldas-O Salnés	29,29	39,10
O Morrazo	23,04	23,12
Área de Pontevedra	21,85	26,38
Área de Vigo	21,69	25,42

Fonte: IGE, *Enquisa estrutual a fogares*

4.2.9.

Taxa de risco de pobreza ou exclusión social (Estratexia Europa 2020) 2014-15: distribución segundo sexo e grupos de idade (1)

	2014			2015		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
			(%)			
Total	22,24	21,98	22,11	22,64	22,48	22,55
Menos de 16 anos	23,13	25,15	24,11	25,15	23,58	24,4
De 16 a 24 anos	31,23	31,35	31,29	31,1	32,63	31,85
De 25 a 49 anos	23,79	21,85	22,82	24,16	24,48	24,32
De 50 a 64 anos	27,39	29,40	28,42	25,71	26,07	25,89
De 65 ou máis anos	10,37	12,49	11,58	12,24	13,94	13,21

(1) datos a 31 de decembro

Fonte: IGE, *Enquisa estrutural a fogares*

4.2.10.

asociada a un menor crecemento económico, de xeito que esta desigualdade pode inducir aos fogares con rendas medias e baixas a endebedarse excesivamente, o que ralentiza e incluso pode impedir a saída da crise económica.

As vías para medir a evolución da desigualdade son diversas. As taxas monetarias de pobreza son unha medida da desigualdade xa que mostran a porcentaxe de poboación con ingresos inferiores ao 60% da mediana dos ingresos equivalentes de todas as persoas galegas. Por tanto o limiar de risco establecido en cada ano depende do valor dos ingreso monetarios dos fogares e da súa distribución. Medicións máis precisas do grao de desigualdade son proporcionadas tanto pola evolución do coeficiente de Gini como da distribución da renda (**cadro 4.2.11.**) .

Desigualdade en Galicia e España 2008-15: Índice de Gini e distribución da renda S80/20 (1)

Índice de Gini (2)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Galicia	0,272	0,278	0,278	0,276	0,283	0,286	0,283	0,287
A Coruña	0,272	0,277	0,282	0,276	0,286	0,291	0,279	0,290
Lugo	0,284	0,276	0,266	0,268	0,278	0,264	0,274	0,265
Ourense	0,279	0,288	0,271	0,264	0,277	0,274	0,277	0,272
Pontevedra	0,261	0,274	0,276	0,280	0,279	0,288	0,289	0,291
España								

Distribución da renda S80/S20 (3)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Galicia	4,02	4,13	4,16	4,21	4,47	4,51	4,45	4,50
A Coruña	4,02	4,14	4,22	4,22	4,53	4,64	4,34	4,47
Lugo	4,17	4,11	3,91	3,93	4,27	3,95	4,23	3,99
Ourense	4,18	4,34	3,98	3,93	4,39	4,22	4,27	4,28
Pontevedra	3,79	4,03	4,16	4,35	4,39	4,58	4,62	4,64
España								

(1) datos a 31 de decembro de cada ano

(2) o índice de Gini mide a concentración dunha distribución de rendas entre os membros dun colectivo a partir do ingreso equivalente por persoa sendo éste o ingreso equivalente do fogar ao que pertence.

(3) distribución da renda S80/S20: cociente entre o ingreso medio equivalente do quintil máis rico da poboación e o ingreso medio equivalente do quintil máis pobre.

Fonte: IGE e INE

4.2.11.

O coeficiente de Gini é un número entre 0 e 1, onde 0 se corresponde coa perfecta igualdade (todos teñen os mesmos ingresos) e onde o valor 1 se corresponde coa perfecta desigualdade (unha persoa ten todos os ingresos e os demais ningún). A 31 de decembro de 2015 o valor do índice de Gini sería en Galicia do 0,287, fronte ao valor do xxxx para España, o que reflicte unha distribución da renda máis igualitaria para Galicia en comparación co valor medio estatal.

Outra forma de medir a desigualdade é a través da distribución da renda S80/S20, calculada como o cociente entre o ingreso medio equivalente do quintil máis rico da poboación e o ingreso medio equivalente do quintil máis pobre. Este indicador mostra, fronte ao descenso no ano 2014, unha recuperación no ano 2015 onde presenta un valor de 4,5, o que indica que os ingresos medios do quintil máis rico da poboación son catro veces e media superiores aos ingresos medios do quintil de poboación máis pobre (xxx veces de media a nivel estatal).

Igual que acontecía coa taxa de pobreza, a provincia de Pontevedra é a que mostra unha maior desigualdade, co maior índice de Gini das provincias galegas (0,291), e con uns ingresos do quintil máis rico da súa poboación 4,64 veces superior aos ingresos do quintil máis pobre.

Dependencia e discapacidade

Actualmente en Galicia, segundo datos do Sistema para a autonomía e atención á dependencia (SAAD), viven 66.772 persoas en situación de dependencia, o 5,5% do total do Estado español. O número de persoas dependentes aumenta ano a ano o que se asocia, aínda que non en exclusiva, á evolución da estrutura demográfica.

O escenario demográfico galego, marcado por un intenso envellecemento da poboación, demanda cada vez un maior esforzo do sistema de protección social, en concreto da protección das persoas maiores con dependencia.

A finais de 2016, tras dez anos da aprobación da Lei 39/2006, de 14 de decembro, de Promoción da Autonomía Persoal e Atención ás persoas en situación de dependencia, en Galicia existen 79.530 solicitudes formalizadas para acceder ás prestacións do SAAD, un 0,4% máis que no ano anterior. Este leve incremento racharía coa dinámica de descensos no número de solicitudes rexistrada dende o ano 2011. Este incremento está posiblemente motivado pola apertura do sistema

Dependencia en Galicia e España 2015-16: principais indicadores (1)

	2015			2016		
	Galicia	España	G/E (%)	Galicia	España	G/E (%)
Solicitudes	79.244	1.610.714	4,9	79.530	1.622.203	4,9
Ditámenes	76.654	1.504.550	5,1	77.804	1.518.965	5,1
Beneficiarios con dereito a prestación	65.495	1.180.435	5,5	66.494	1.213.873	5,5
Grado III	23.132	349.795	6,6	24.907	363.920	6,8
Grado II	24.474	449.360	5,4	23.560	455.741	5,2
Grado I	17.889	381.280	4,7	18.027	394.212	4,6
Beneficiarios con prestación	41.823	796.109	5,3	49.101	865.564	5,7
Prestacións	45.642	997.984	4,6	54.862	1.068.967	5,1
Prevención dependencia e Promoción A. Persoal	1.980	29.461	6,7	3.170	38.854	8,2
Teleasistencia	1.667	140.252	1,2	2.555	164.136	1,6
Axuda a domicilio	12.340	147.748	8,4	16.571	170.693	9,7
Centros de día/noite	6.112	84.462	7,2	6.722	85.730	7,8
Atención residencial	7.647	148.382	5,2	7.738	151.719	5,1
P.E. vinculada servizo	4.822	83.734	5,8	5.088	90.847	5,6
P.E. coidados familiares	10.989	360.505	3,0	12.930	361.209	3,6
P.E. Asist. persoal	85	3.440	2,5	88	5.779	1,5
Rateo prestacións por persoa beneficiaria	1,09	1,25		1,12	1,23	

Grao III.- Gran dependencia: cando a persoa precisa axuda para realizar varias actividades básicas da vida cotiá varias veces ao día e, pola súa perda total de autonomía física, mental, intelectual ou sensorial, precisa o apoio indispensable e continuo doutra persoa ou ten necesidades de apoio xeneralizado para a súa autonomía persoal.

Grao II.- Dependencia grave: cando a persoa precisa axuda para realizar varias actividades básicas da vida cotiá, dúas ou tres veces ao día, pero non quere o apoio permanente dun coidador ou ten necesidades de apoio extenso para a súa autonomía persoal.

Grao I.- Dependencia moderada: cando a persoa precisa axuda para realizar varias actividades básicas da vida cotiá, polo menos unha vez ao día, ou ten necesidades de apoio intermitente ou limitado para a súa autonomía persoal.

(1) datos a 31 de decembro

Fonte: IMSERSO, *Sistema para la autonomía y atención a la dependencia*

4.2.12.

aos graos de dependencia máis moderados (grao I).

O número de solicitudes rexistradas en Galicia no ano 2016 supoñen o 4,9% do total estatal, en relación á poboación empadroada en Galicia, as solicitudes rexistradas representan o 2,93% da poboación da CCAA, fronte ao 3,48% de media no Estado.

Unha vez rexistradas as solicitudes, a Administración dispón dun prazo de seis meses para valoralas, máis este prazo non sempre se cumpre, e na actualidade existen en torno a 1.700 solicitudes pendentes de valoración, unha cifra que se reduciu considerablemente en relación á existente en decembro de 2015 (2.590 solicitudes en lista de agardada de valoración).

No que respecta aos resultados das valoacións, tal e como se deduce do **cadro 4.2.12.**, o 14,5% dos ditames emitidos foron negativos, quedando os solicitantes fóra do sistema. A maioría dos ditames, 66.494 (o 85,5%), resultaron positivos, co correspondente recoñecemento do grao de dependencia. Galicia é a segunda Comunidade Autónoma, tras Murcia, con maior porcentaxe de solicitudes favorables sobre ditaminadas (79,9% de media no Estado).

Os datos de 2016 mostran a existencia en Galicia de 24.907 persoas recoñecidas como grandes dependentes, un colectivo que aumentou no último ano en case 1.800 persoas. O número de beneficiarios con prestación de grao II, ou dependencia grave, ascendeu a 23.560, inferior neste caso ao de anos anteriores. O grao I, afectación moderada, incrementa o número de beneficiarios rexistrados, con 18.027, fronte aos 17.889 do ano anterior.

O 32% do total de persoas ditaminadas no ano 2016, foron recoñecidas co grao III, o de maior afectación. Este colectivo, a pesar de incrementarse significativamente no último ano, rexistra dende o ano 2011 unha tendencia descendente explicada tanto polas baixas no grupo como polas maiores esixencias na baremación, o que se veu compensado no ano 2016 en Galicia en especial polo proceso de envellecemento da poboación. Galicia é a terceira Comunidade Autónoma, tras Canarias e Murcia, cunha maior porcentaxe de benefi-

Residencias e Centros de Día destinados a persoas maiores en Galicia 2016

	Privadas		Privada sen fin de lucro		Pública autonómica e		Pública local		Total	
	nº	prazas	nº	prazas	nº	prazas	nº	prazas	nº	prazas
					Residenciais					
Galicia	175	8.883	97	7.211	47	3.767	23	606	342	20.467
A Coruña	51	3.204	18	1.650	18	1.635	2	41	89	6.530
Lugo	26	1.604	22	1.412	12	732	6	52	66	3.800
Ourense	53	1.376	42	2.957	10	524	12	394	117	5.251
Pontevedra	45	2.699	15	1.192	7	876	3	119	70	4.886
					Centros de día					
Galicia	109	4.151	18	707	71	2.733	15	489	213	8.080
A Coruña	37	1.472	10	414	28	1.223	5	190	80	3.299
Lugo	13	636	1	19	14	494	4	125	32	1.274
Ourense	11	331	3	143	11	361	5	94	30	929
Pontevedra	48	1.712	4	131	18	655	1	80	71	2.578

Fonte: Consellería de Política Social

4.2.13.

ciarios de grado III en relación ao total de solicitudes ditaminadas, así como a sétima, tras Andalucía, Aragón, Baleares, Cataluña, Cantabria e Murcia, cunha maior porcentaxe de beneficiarios de grao II sobre o total, un 30,3%. O peso dos beneficiarios cunha dependencia moderada representaría un 23,2%, estando, neste caso, por debaixo da media estatal (26%).

Un indicador significativo da evolución do sistema é a análise da evolución do número de persoas con prestación. A asignación da prestación realízase mediante resolución administrativa, do Programa Individual de Atención (PIA), onde se determina a prestación ou servizo que lle corresponde a cada persoa dependente en función, entre outros aspectos, do seu grao de discapacidade e da súa capacidade económica.

O número de persoas atendidas polo sistema de dependencia volve a aumentar no ano 2016 para situarse en 49.101, o 5,7% dos beneficiarios totais estatais. Atendendo ao seu peso relativo na poboación total de Galicia, os beneficiarios con prestacións representan o 1,8%, por baixo da media estatal (1,9%).

A pesar da evolución favorable do número de atendidos polo sistema, este continúa sen atender a 17.393 persoas cunha valoración positiva para acceder ás prestacións e que non están sendo atendidas polo sistema. Unha lista de agarda que descende no último ano en 6.279 persoas, pero que continúa sendo moi elevada, xa que supón en torno a un terzo das persoas dependentes en Galicia.

No que respecta aos dereitos dos beneficiarios, o catálogo de prestacións inclúe, por unha banda, prestacións económicas para coidados familiares e vinculadas a servizos concretos, así como dispoñer dun asistente persoal e, por outra banda, contempla servizos de residencia, centros de día e de noite, axuda a domicilio, teleasistencia, servizo de prevención da dependencia e promoción da autonomía persoal.

No ano 2016 increméntanse o número de prestacións concedidas ás persoas valoradas como dependentes, situándose nas 54.862 prestacións, un 20% máis que no ano anterior, o que supón o 5,1% das prestacións en España. O incremento no número de prestacións ven explicado, en grande medida, pola incorporación ao sistema dos dependentes de grado I. O número total de prestacións por persoa beneficiaria é de 1,12 en Galicia, mentres que a media estatal é de 1,23 prestacións por beneficiario.

O artigo 14 da Lei de dependencia establece a prioridade das prestacións consistentes en servizos sobre as económicas. Sen embargo, o limitado desenvolvemento do sistema deriva no predominio das prestación económicas. As,í en Galicia no ano 2016 o 33% (42,8% no Estado) das prestacións son de tipo económico (prestacións económicas vinculadas ao servizo, por coi-

Coidadores non profesionais: afiliados en alta na Seguridade Social 2009-16 (1)

	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	España	Galicia / España
							(%)
2009	6.053	2.328	714	957	2.054	100.423	6,0
2010	8.752	3.115	1.141	1.617	2.879	150.566	5,8
2011	8.206	2.923	1.063	1.420	2.800	173.424	4,7
2012	2.316	753	390	479	694	23.933	9,7
2013	1.737	567	304	358	508	16.736	10,4
2014	1.393	465	251	287	390	13.553	10,3
2015	1.110	370	201	222	317	11.189	9,9
2016	1.008	347	176	197	288	9.753	10,3

(1) datos a 31 de decembro de cada ano

A Disposición Transitoria decimoterceira do Real Decreto-Lei 20/2012 establece que os convenios especiais no Sistema da Seguridade Social dos coidadores non profesionais extinguiranse o día 31 de agosto de 2012, agás que o subscritor solicite expresamente o mantemento do mesmo; neste caso, dende o día 1 de setembro ata o 31 de decembro de 2012 a cotización terá unha redución do 10%, estando o 5% restante da cota a cargo da Administración e o 85% a cargo do coidador. A partir do día 1 de xaneiro de 2013, o convenio especial será a cargo exclusivamente do coidador profesional.

Fonte: Seguridad Social

4.2.14.

Contratos de traballo iniciais para persoas discapacitadas en Galicia e España 2016 (1)

	Galicia					España	G / E
	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra		
							(%)
C. indefinidos persoas con discapacidade	575	263	77	44	191	9.886	5,8
Homes	314	154	39	29	92	5.888	5,3
Mulleres	261	109	38	15	99	3.998	6,5
Xornada completa	379	170	54	29	126	4.753	8,0
Xornada parcial	175	83	20	13	59	2.802	6,2
Fixos discontinuos	21	10	3	2	6	565	3,7
C. temporais persoas con discapacidade	1.310	506	130	97	577	22.657	5,8
Homes	799	295	90	59	355	13.942	5,7
Mulleres	511	211	40	38	222	8.715	5,9
Xornada completa	736	268	71	60	337	13.323	5,5
Xornada parcial	574	238	59	37	240	9.334	6,1
12 meses	1.279	498	121	95	565	21.751	5,9
de 12 a 18 meses	24	6	8	1	9	743	3,2
de 18 a 24 meses	2	-	-	1	1	53	3,8
máis de 24 meses	5	2	1	-	2	110	4,5
Prórroga contratos temporais							
Prórroga a persoas con discapacidade	663	251	85	67	260	12.057	5,5
Contratos convertidos en indefinidos de persoas con discapacidade							
a persoas con discapacidade	335	186	34	15	100	7.625	4,4
C. Temporais a persoas discapacidade	264	122	32	15	95	4.943	5,3
C. Indefinidos bonificados	3.532	1.549	486	392	1.105	64.777	5,5
A persoas con discapacidade	983	499	121	66	297	18.755	5,2

(1) datos acumulados a 31/12/2016

Fonte: Servicio Público de Empleo Estatal

4.2.15.

dados familiares e por asistencia persoal).

Tal como se sinala no **cadro 4.2.12.**, entre as prestacións por servizos, salienta o elevado peso relativo das prestacións de axuda a domicilio, un 30,2% do total en Galicia fronte a só o 16% de media no Estado; igualmente destaca a reducida importancia relativa en Galicia da teleasistencia, que supón tan só o 4,7% das prestacións, lonxe do 15,4% en España.

Unha variable básica á hora de avaliar a calidade da asistencia as persoas en situación de dependencia é a existencia de suficientes prazas residenciais en centros específicos. Segundo os datos publicados pola Conse-

Fogares 2009-15: tipoloxías segundo o tamaño do concello (1)

	< 10.000 hb.	Entre 10.000 e 20.000 hb	Entre 20.000 e 50.000 hb.	>50.000 hb	Total
			(%)		
Unipersoal					
2009	22,2	18,2	17,8	19,4	19,8
2015	22,4	19,0	19,7	23,1	21,7
Sen núcleo					
2009	2,7	1,6	1,6	2,2	2,1
2015	2,6	1,5	1,9	1,9	2,1
Parella con fillos					
2009	27,9	37,3	39,2	36,2	34,2
2015	28,8	36,3	39,0	33,1	33,2
Parella sen fillos					
2009	23,2	19,8	23,9	23,5	22,8
2015	22,2	22,0	21,1	25,3	23,2
Monoparental					
2009	7,4	10,5	8,6	10,9	9,4
2015	9,0	9,7	10,3	10,3	9,8
Un núcleo e outros					
2009	11,2	7,9	6,4	5,5	7,8
2015	9,4	7,7	4,3	4,9	6,6
Varios núcleos					
2009	5,5	4,9	2,6	2,4	3,8
2015	5,7	3,9	3,9	1,4	3,5

(1) Datos a 31 de decembro de cada ano

Fonte: IGE, *Enquisa estrutural a fogares*

4.2.16.

llería de Política Social, datos recollidos no **cadro 4.2.13.**, Galicia conta en 2016 con 342 residencias e 20.467 prazas residenciais. Dos ditos 342 centros residenciais existentes en Galicia no 2016, o 79,5% son de titularidade privada, así como o 78,6% das prazas totais (16.094 prazas privadas). Por outra banda, Galicia dispón de 70 residencias e 4.373 prazas con financiamento público. A porcentaxe de prazas residenciais públicas sobre o total en Galicia acada o 21,4%.

A rateo de prazas residenciais por cada 100 persoas de 65 anos ou máis é de 4,19 de media en España; dita rateo en Galicia é só de 3,06 prazas, baixando ata o 2,39 en Pontevedra ou o 2,4 na Coruña. Galicia é a quinta Comunidade Autónoma cunha rateo máis baixa, por diante de Canarias (2,22), Murcia (2,24), Comunidade Valenciana (2,91) e Andalucía (2,95).

No que respecta aos centros de día, das 8.080 prazas existentes en Galicia o 60,1% son de titularidade privada. Salienta que case o 45% das prazas con financiamento público están localizadas na provincia de A Coruña.

A eliminación do financiamento estatal das cotizacións á Seguridade Social dos coidadores non profesionais (RDL 20/2012) ten como consecuencia un descenso continúo no número de coidadores non profesionais afiliados. O **cadro 4.2.14.** amosa que o número de afiliados ao convenio de coidadores non profesionais en Galicia continúa descendendo en 2016 para situarse nas 1.008 persoas, o 10,3% do total estatal.

Finalmente, no que respecta á contratación de persoas con algún tipo de discapacidade (**cadro 4.2.15.**), no ano 2016 asináronse en Galicia un total 575 contratos indefinidos para persoas con discapacidade, dos que 379 son a xornada completa. Os contratos temporais a persoas con discapacidade foron 1.310. De cada 1.000 contratos indefinidos asinados en Galicia no último ano 13,6 corresponden a persoas con discapacidade (8,8 contratos no conxunto do Estado), e de cada 10.000 contratos temporais 15 son de persoas con discapacidade (12,4 en España).

Familia e infancia

A composición dos fogares en Galicia mostra claramente a problemática demográfica que esta Comunidade afronta. A 31 de decembro de 2015, o 33,2% dos fogares galegos estaban compostos por unha parella con fillos, **cadro 4.2.16.**, un punto porcentual menos que no ano 2009, seguidos dos fogares compostos por parellas sen fillos, co 23,2%, case medio punto porcentual máis que no ano 2009. O cambio nos modelos familiares, así como a reducida taxa de natalidade, favorece esta evolución. Por outra banda, tamén se in-

Escolas infantís 2016: distribución segundo tipo de iniciativa e provincia

	Centros	Prazas		
			poboación 0-3 anos	prazas / poboación *(prazas / 100 habs.)*
Iniciativa pública	303	16.415	79.260	20,7
A Coruña	125	7.592	33.737	22,5
Lugo	46	1.936	8.684	22,3
Ourense	45	1.700	7.562	22,5
Pontevedra	87	5.187	29.277	17,7
Iniciativa privada con ánimo de lucro	202	10.021	79.260	12,6
A Coruña	91	4.470	33.737	13,2
Lugo	16	684	8.684	7,9
Ourense	27	1.124	7.562	14,9
Pontevedra	68	3.743	29.277	12,8
Iniciativa social	61	3.491	79.260	4,4
A Coruña	25	1.469	33.737	4,4
Lugo	2	60	8.684	0,7
Ourense	4	99	7.562	1,3
Pontevedra	30	1.863	29.277	6,4
Total	566	29.927	79.260	37,8
A Coruña	241	13.531	33.737	40,1
Lugo	64	2.680	8.684	30,9
Ourense	76	2.923	7.562	38,7
Pontevedra	185	10.793	29.277	36,9

Fonte: Consellería de Política Social

4.2.17.

crementan os fogares unipersoais, que representan o 21,7% dos fogares galegos; neste senso dos 229.780 fogares unipersoais existentes en Galicia no ano 2015, en 121.297, o 53%, a persoa ten máis de 65 anos.

No que respecta ás parellas con fillos, a pesar de que sigue sendo a tipoloxía de fogar máis numerosa, a súa porcentaxe sobre o total de fogares descende paulatinamente, dende o 34,2% no ano 2009 ata o 33,2% do ano 2015. De xeito contrario, os fogares compostos por parellas sen fillos ou fogares unipersoais acadan no ano 2015 as porcentaxes máis elevadas da serie analizada.

Na mesma liña, no ano 2016 continúa o descenso no número de solicitudes de adopcións internacionais e nacionais abertas en Galicia. As solicitudes de adopción nacional en Galicia no ano 2016 foron 116, fronte ás 130 do ano anterior. No caso das adopcións internacionais, mantéñense as mesmas 77 solicitudes do ano anterior, o nivel máis reducido da serie estatística dispoñible.

A conciliación da vida familiar e laboral aséntase, en gran medida, nas posibilidades de optar a unha praza nunha escola infantil. Tal como se sinala no **cadro 4.2.17.,** en 2016 Galicia contaba cun total de 566 escolas infantís, que ofertaban 29.927 prazas.

Tendo en conta que a poboación galega de 0 a 3 anos ascende a 79.260 nenos, a rateo praza por cada 100 nenos sitúase en 37,8. A Coruña é a provincia que rexistra a proporción máis elevada dado que os 241 centros existentes ofrecen unha rateo de 40,1 prazas. Séguelle Ourense, con 38,7 prazas por cada cen nenos de 0-3 anos, e a continuación sitúanse Pontevedra e Lugo, con 36,9 e 30,9 prazas, respectivamente. O descenso da poboación de 0 a 3 anos, así como un aumento no número de prazas (en torno a 1.300 prazas máis no ano 2016), e centros (no ano 2016 rexístranse 70 centros de iniciativa privada máis que no ano anterior), permite un incremento xeneralizado da rateo prazas/poboación.

Violencia de xénero e maltrato infantil

No ano 2016 en Galicia foron asasinadas tres mulleres vítimas de violencia de xénero, 44 no conxunto do Estado.

A violencia de xénero defínese como a manifestación da discriminación, a situación de desigualdade e as relacións de poder dos homes sobre as mulleres, que se exerce sobre estas por parte de quen sexan ou teñan sido os seus cónxuxes, ou de quen están ou teñan estado ligados a elas por relacións similares de afectividade, aínda sen convivencia, e comprende todo acto de violencia física e psicolóxica, incluídas as agresións á liberdade sexual, as ameazas, as coaccións ou a privación arbitraria de liberdade.

Tomado como indicador de benestar social a incidencia da violencia en xeral e da violencia de xénero de forma particular, en Galicia o número de chamadas pertinentes realizadas en Galicia ao 016 –teléfono que ofrece información e asesoramento xurídico en materia de violencia de xénero con carácter gratuíto e universal– acadou no ano 2016 o valor más elevado dende que se puxo en funcionamento o servizo, acadando as 4.026 chamadas, un 8,4% máis que no ano anterior, das que 2.801 foron realizadas polas propias usuarias (4,9% máis que en 2015) e 1.130, por familiares ou persoas achegadas (15,9% máis).

O número de denuncias realizadas no último ano diminúe significativamente respecto ao ano anterior, rexistrándose un total de 4.175 denuncias (5.210 en 2015), o 3,8% do total estatal. O 74% do total de denuncias corresponden a atestados policiais con denuncia da vítima, con 3.083 denuncias (o 4,3% das rexistradas en España), seguido polas denuncias presentadas directamente pola vítima (363), e dos partes de lesións con 333.

No que respecta aos dereitos laborais e económicos, o **cadro 4.2.18.** mostra que os contratos bonificados a mulleres vítimas da violencia de xénero ascenderon no último ano a 42, o que representa o 5,2% do total estatal. Así mesmo, o número de mulleres perceptoras da Renda Activa de Inserción increméntase lixeiramente no ano 2016, con 1.331 preceptoras (28 máis que no ano anterior), o que supón o 4% das preceptoras en España.

No ámbito das actuacións dirixidas á **atención de menores en situación de desprotección social** e de prevención da violencia ou maltrato infantil, na Comunidade Autónoma existen diferentes programas e actuacións:

1.- Programas de garda e custodia de menores:

• Menores tutelados: Correspóndelle á Xunta de Galicia, a través da Consellería de Política Social, asumir a tutela dos menores desamparados que residan ou se atopen transitoriamente na Comunidade Autónoma de Galicia. No ano 2015 en Galicia 1.599 menores estaban tutelados pola Xunta de Galicia.

• Menores en situación de garda: Á entidade pública de protección de menores correspóndelle a garda das persoas menores das que teña asumida a tutela. A garda asumida pola Administración, sexa como función inherente á tutela, por petición dos pais ou por resolución xudicial, exércese mediante o acollemento familiar e o acollemento residencial. No ano 2015 en Galicia 644 menores estaban en situación de garda, dos que 630 tiñan unha garda administrativa e 14 garda xudicial.

• Acollemento: O acollemento é o modo de exercicio da garda como medida de protección da persoa menor, e consiste na integración do neno ou nena nunha familia acolledora. Existen dous tipos de acollemento: o acollemento familiar e o acollemento residencial:

– Acollemento familiar: Mediante este tipo de acollemento outórgase a garda dunha persoa menor a unha persoa ou núcleo familiar coa obriga de coidala, alimentala, educala por un tempo co fin de integrala nunha vida familiar que substitúa ou complemente temporalmente á súa familia biolóxica. No ano 2015 en Galicia 1.251 familias acolleron a 1.308 nenos e nenas.

– Acollemento residencial: Ten carácter subsidiario ao acollemento familiar e comporta o ingreso dun/dunha menor nun centro residencial xestionado directamente pola Comunidade Autónoma ou indirectamente a través dunha institución pública ou privada colaboradora, co obxecto de recibir a atención, educación e formación axeitadas que, polo menos temporalmente, non poida proporcionarlle a súa propia familia. No ano 2015 en Galicia rexístranse 60 centros residenciais para a protección de menores, dos que só 4 teñen titularidade pública. O total de prazas é de 803, das que 651 son concertadas. No ano 2015, 1249 nenos estaban

Violencia de xénero en Galicia e España 2016

	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	España	G / E (%)
Chamadas pertinentes	4.026	1.687	396	422	1.521	85.072	4,7
Usuarias	2.801	1.205	258	316	1.022	59.133	4,7
Familiares/achegados	1.130	437	124	96	473	23.398	4,8
Outros	95	45	14	10	26	2.541	3,7
Axudas concedidas	65					473	13,7
Axudas cambio residencia	155	78	15	20	42	3.564	4,3
Contratos bonificados	42	14	5	4	19	801	5,2
Contratos de substitución	32	23	2	1	6	239	13,4
Número de denuncias	4.175	1.589	521	406	1.659	108.638	3,8
Presentadas directamente víctima	363	26	2	10	325	3.633	10,0
Presentadas directamente familiares	2	-	-	1	1	239	0,8
Atestado policial con denuncia víctima	3.083	1.224	388	344	1.127	71.963	4,3
Atestado policial con denuncia familiares	73	38	18	1	16	1.240	5,9
Atestado policial. Intervención directa policía	267	99	57	41	70	17.713	1,5
Parte de lesiones	333	199	53	9	72	10.979	
Servizos asistencia a terceiros	54	3	3	-	48	2.871	1,9
Dispositivos electrónicos							
Instalacións acumuladas	117	33	14	14	56	4214	2,8
Desinstalacións acumuladas	88	27	13	11	37	3330	2,6
Dispositivos activos	29	6	1	3	19	884	3,3
Perceptores de Renda Activa de Inserción	1.331	536	155	187	453	33.565	4,0
Seguemento integral	3.085	1.309	472	343	961	52.635	5,9
Casos con protección policial	1.345	659	195	97	394	22.967	5,9
Usuarios ATENPRO (1)	493	286	39	19	149	11.491	4,3
Vítimas mortais	3	1	1	-	1	44	6,8
Convivencia	1	1	-	-	-	30	3,3
Non convivencia	2	-	1	-	1	14	14,3

(1) servizo telefónico de atención e protección
Fonte: Delegación del Gobierno para la violencia de género

4.2.18.

en situación de acollemento residencial en Galicia.

• Menores estranxeiros non acompañados: Son menores de idade procedentes doutros países que se atopan en España en situación de desamparo por non estar acompañados de ningún familiar. No ano 2015 en Galicia estaban tutelados 35 menores nesta situación.

2.- Programas de apoio:

Para acadar a integración sociofamiliar dos nenos, ademais de adoptar, se procede, as medidas de tutela ou garda, os servizos especializados de protección da infancia da Consellería de Política Social desenvolven os seguintes programas de apoio ás persoas menores e ás súas familias:

• Atención de día: Mediante o programa de atención de día préstaselles aos e ás menores en situación de risco, desamparo ou conflito social, un servizo de apoio socioeducativo e familiar, co obxecto de favorecer o seu proceso de normalización. No ano 2015 en Galicia existían 43 centros de atención de día, dos que 40 son concertados, con 377 prazas (337 concertadas), e aos que asistiron 470 menores.

• Programa de Integración Familiar (PIF): Programa de intervención con menores e as súas familias, co obxecto de acadar unha convivencia normalizada no ámbito familiar mediante unha intervención educativa, terapéutica e asistencial. No ano 2015 foron atendidos 368 nenos e 199 familias.

• Programa de avaliación e tratamento terapéutico de menores en situación de risco e desamparo: Este programa de colaboración entre a Consellería de Política

Social e a Fundación Universidade da Coruña inclúe o deseño e aplicación do tratamento terapéutico aos menores derivados polos equipos técnicos de menores. Beneficiáronse deste programa no ano 2015, 195 menores.

• Programa de intervención ambulatoria con adolescentes que teñan aberto expediente de protección e en conflicto social: Este programa ten por obxecto a asistencia individualizada e especializada nos eidos psicolóxico e socio educativo dos menores que presentan perfís caracterizados por condutas disociais, comisión de delitos, consumo de drogas, fracaso, expulsión e/ou violencia escolar, pertenza a pandillas disociais, trastornos psicopatolóxicos, etc.. No ano 2015 asistiron 195 adolescentes ao dito programa.

• Teléfono da infancia (116111): Liña gratuíta de atención, apoio e escoita a menores, así como de denuncia de situacións de malos tratos á infancia. No ano 2015 atendéronse en Galicia 1.242 chamadas, das que o 47% estaban dirixidas a obter asesoramento ou información.

• Programa Mentor: Recurso mediante o que proporciona información, formación e acompañamento á inserción dos menores tutelados, ou en garda pola Administración autonómica, co fin de que poidan conseguir unha inserción laboral e social plenamente independente. No ano 2015 a poboación sobre a que incidiu o programa estivo formada por 513 mozos e mozas cos que se desenvolveron accións encamiñadas a súa inserción laboral. ❑